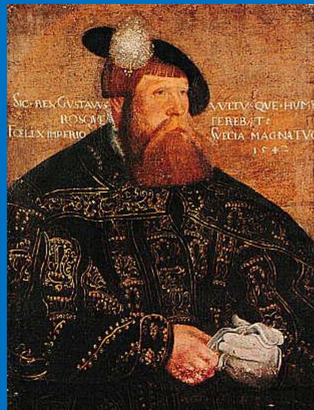
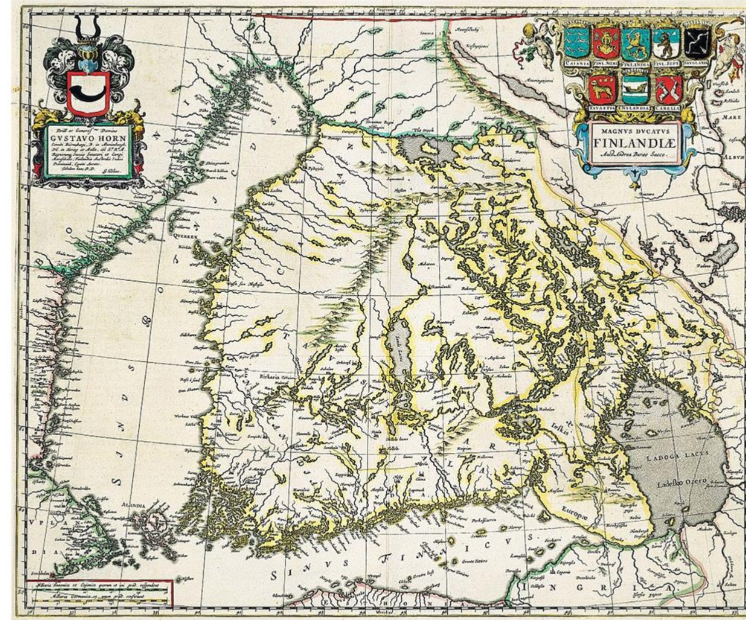
Helsingfors



1550



















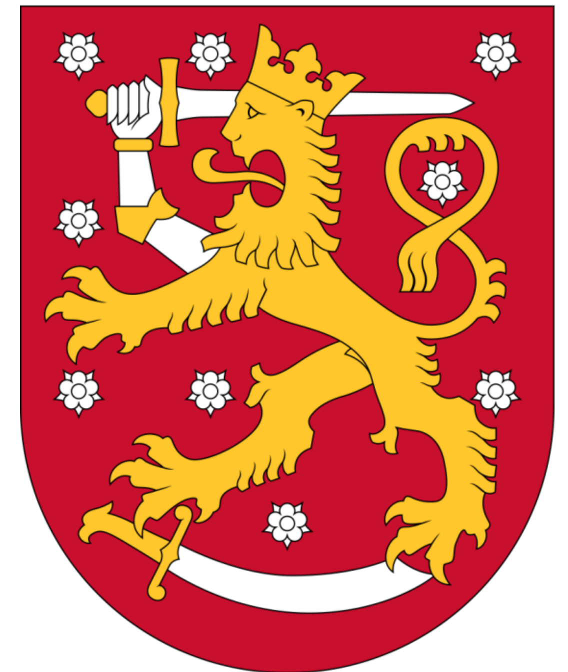
MAGNVS DVCATVS
FINLANDIÆ
Auct. Andrea Bureo Sueco.

GVSTAVO HORN

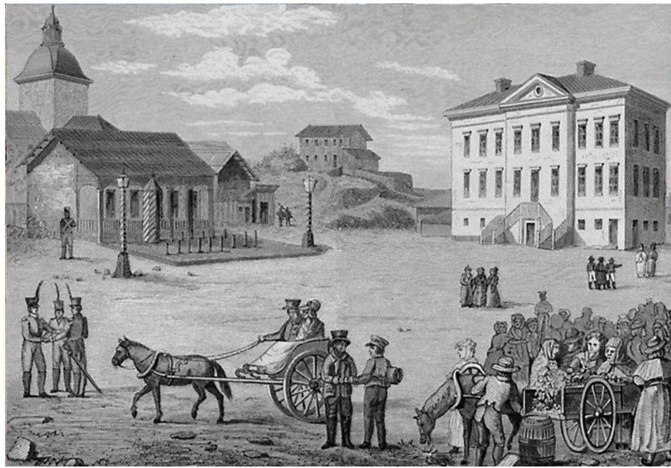
CAIANIA
FINL. MER.
FINLANDIA
FINL. SEPT.
SAVOLAXIA
TAVASTIA
NYLANDIA
CARELIA

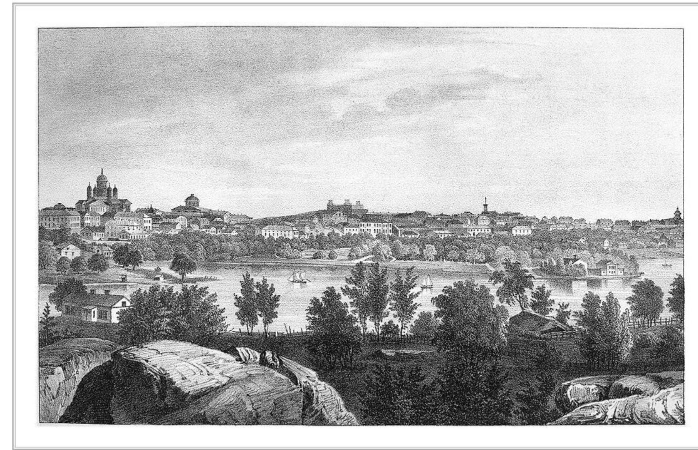
LADOGA LACVS
Ladesko Ozero
ALANDIA
SINVS FINNICVS
INGRIA
Europæ











M. von Wright

HELSINGFORS
från N.W.















Helsingfors

1550 den 12 juni – Den svenske kungen Gustav Vasa låter grunda en stad vid Helsingeåns sista fors och utlopp i södra Finland och därmed får staden namnet Helsingfors. Borgare från de omkringliggande orterna Borgå, Ekenäs, Raumo och Ulvsby beordras flytta till den nya staden, för att bygga upp den, med tanke att den ska bli en handelskonkurrent på Finska vikens norra kust till den gamla estniska handelsstaden Reval (nuvarande Tallinn) på den södra. Det faktum att staden inte växer i den takt kungen har önskat och att Estland med Reval blir svenskt 1561 gör dock att Helsingfors inte får den handelspolitiska betydelse, som det är tänkt och Åbo förblir Finlands huvudort fram till 1812, då den ryske tsaren flyttar det finska storfurstendömets huvudstad därifrån till Helsingfors.





H E L S I N G F O R S



CHARTA
öfver
HELSINGFORS STAD med dess ÄGOR
i NYLAND inom BORGO HÄRD och HELLSINGE SOCHN
Afmätte År 1776 och 1777 af Carl P. Hagström.

1776

Namnet Helsingfors kommer från namnet på socknen Helsinge och Helsingån (nuvarande Vanda å) vid vars sista fors före havet staden grundades. Förleden Helsing(e) i ortnamnet Helsingfors är omdiskuterad. En populär idé har att göra med hur hälsingar under 1200-talet bosatte sig vid Finska viken. En annan har att göra med att namnet kommer av flodens "hals" – det smala stället som utgjorde forsen. Samma namnled återfinns i Hälsingland och Helsingborg som båda har anknytning till ett smalare havsområde.



Sedan man övergett besluten att förlägga den nya staden först till Sandhamn (mellan dåvarande Helsingfors och Borgå), sedan till Södernäs udde (numera Sörnäs), utstakades 1640 den nya staden av lantmätaren Olof Rudbeck efter ingenjör Anders Torstenssons ritning på Helsingfors nuvarande plats, den mellan Södernäs udde och Helsingenäs utskjutande Estnäs udde (Estnäs skatan).

Nya privilegier tilldelades staden av förmyndarregeringen och bekräftades av drottning Kristina (kungligt brev av 17 januari 1651). Likaså fick staden nytt stadsvapen: en båt, stående i en fors, ovanför denna en förgylld krona i blått fält. Bland historiska minnen förbundna med det gamla Helsingfors kan nämnas den lantdag som hölls av Gustav II Adolf där 1616, varvid de finska ständerna beviljade en gärd för att avsluta det då pågående ryska kriget.

Genom flyttningen hade staden vunnit ett av de fördelaktigaste lägen med två rymliga och förträffliga, av naturen själv skyddade hamnar, men vidriga yttre förhållanden – upprepade eldsvådor, hungersår, pest och krigsfaror – avbröt ständigt utvecklingen och hindrade, i förening med andra inte oväsentliga omständigheter, varje kraftigare uppblomstring.

I pesten mellan 1710-1713 dog mer än hälften av stadens innevånare.

Planer på Helsingfors befästande hade ett par gånger varit på tal, men förfallit. Men 1711 lät befälhavande generalen i Finland Carl Gustaf von Nieroth uppkasta några batterier vid inloppet till Helsingfors, och i april 1713 började generalmajor Carl Gustaf Armfelt till försvar av de stora magasinen befästa staden, men innan befästningarna var färdiga, angrep ryssarna, och Armfelt antände 11 maj det av sina invånare övergivna Helsingfors, varefter det hölls ockuperat till fredsslutet (1721) av ryssarna, som byggde en rektangulär bastionsbefästning med två mittbastioner runt om staden m.fl. verk.

1739 års befästningskommission föreslog ett mindre verk på Tullskatan samt skansar på några holmar (se Sveaborg), förberedande arbeten företogos 1740–41, och under kriget byggdes 1742 åtskilliga batterier på Tullskatan, vid staden och på Helsingenäset. Men sedan hela svenska hären 23 augusti 1742 kapitulerat vid Helsingfors, hölls det besatt av ryssarna till fredsslutet (1743). Sederholmska huset är det äldsta huset i staden. Huset byggdes av köpmannen Johan Sederholm år 1757 och det ligger vid Senatstorget.



Johan Sederholm



Augustin Ehrensvärd

Augustin Ehrensvärd, före 1717 Scheffer, född 25 september 1710 på Fullerö i Västerås-Barkarö socken i Västmanland, död 4 oktober 1772 på Saris i Virmo socken, Finland, var en svensk greve, fältmarskalk och konstnär som var skärgårdsflottans och Sveaborgs skapare

Genast efter freden i Åbo började man i Sverige planera att upprätta nya värn mot grannen i öster. De gamla gränsfästningarna mot Ryssland hade gått förlorade, den äldre och starkare dubbelraden under Stora nordiska kriget och den sedan uppförda enklare fästningslinjen under krigsåret 1742. Man var också allmänt ense om detta befästningssystems mindre lämplighet och beslöt att samla hela försvaret på en enda punkt, helst på södra kusten, för att därigenom under krigstider kunna underhålla förbindelsen med Sverige och skydda kringliggande jämförelsevis bättre bebyggda landsorter.

Valet föll på Helsingfors, eftersom stadens passande läge och naturliga beskaffenhet redan tidigare hade uppmärksammats.

Utsikt över Sveaborg målad av Augustin Ehrensvärd.



Augustin Ehrensvärds grav på Sveaborg



1812 upphöjde Helsingfors till huvudstad för det nya autonoma storfurstendömet Finland av den ryske tsaren Alexander I. Först sedan Helsingfors genom manifest av 27 mars 1812 bestämts till landets huvudstad och säte för styrelsen samt ämbetsverkens överflyttning från Åbo inom tio år därefter verkställts och Kungliga Akademien i Åbo, som genom brand blivit husvill, 1828 förvärvats åt Helsingfors, vidtog en avgörande vändning i stadens utveckling, vilken sedermera fortgått, visserligen i stillhet, men i oavbrutet raskt tilltagande, så att den kort förut oansenliga köpingen snart i verkligheten blev huvudhärden för landets och folkets liv på alla områden.

Statsrådet Johan Albrecht Ehrenström och arkitekten Carl Ludvig Engel formade den nya huvudstaden genom sin stadsplan. Ehrenström gjorde stadsplanen i gustaviansk stil med sina breda bulevarder och stora torg. Det var Ehrenström som anlitade Engel för att rita representativa byggnader för storfurstendömets nya huvudstad. År 1814 erhöll Ehrenström titeln kejserligt statsråd.

Byggnader skapade av Engels i den då nya finska huvudstaden är Helsingfors nuvarande domkyrka (ursprungligen Nikolaikyrkan), universitetets huvudbyggnad och bibliotek och Statsrådsborgen, alla vid Senatstorget, samt Helsingfors stadshus (ursprungligen Societetshuset) vid Salutorget och Lappvikens sjukhus. Uspenskijkatedralen på Skatudden nära Helsingfors centrum blev färdig 1868.

Eftersom Gammelstadsviken var grund och stora segelfartyg hade svårt att lägga till planerade man redan i ett tidigt skede att flytta staden närmare öppna havet. Till en början planerade man att bygga upp Helsingfors i Sandhamn eller i Sörnäs. År 1640 beordrade generalguvernör Per Brahe staden att flytta till Estnässkatan mellan Södernäs och Helsingenäs. Området är idag känt som Kronohagen. Den gamla staden lämnades öde efter flytten.

Ryska kejsardömets allt större makt och grundandet av staden Sankt Petersburg år 1703 påverkade märkbart Helsingfors. Stora ofreden gick hårt åt stadens invånare: År 1710 kom pesten som dödade 2/3 av befolkningen – 1 185 människor – under fyra månader. År 1713 brände den ryska armén staden och till slut belägrade de ryska trupperna Helsingfors 1713–1721. Staden utvecklades inte efter kriget. Efter att Sverige förlorat Fredrikshamns fästning i Hattarnas krig 1741–1743 till Ryssland började man bygga en ny stor sjöfästning utanför Helsingfors. Planerna för Sveaborg lades av greve Augustin Ehrensvärd. Byggnadsarbetet ökade stadens invånarantal kraftigt och flera tegelbruk och herrgårdar grundades kring staden.

Som en följd av Napoleon I:s och Alexander I:s maktkamp blev Sverige indraget i krig mot Ryssland år 1808. Ryssarna erövrade Helsingfors 1808 och en brand förstörde stora delar av staden. Våren 1808 kapitulerade Sveaborg och Finland blev en del av Ryssland efter freden i Fredrikshamn.

Helsingfors första järnvägsstation byggdes år 1860 då Finlands första järnväg öppnade mellan Helsingfors och Tavastehus. 1870 hade Helsingfors 28 519 invånare varav 18 302 hade svenska som modersmål. Gloet är hjärtat i Helsingfors centrum och utgör Helsingfors kommersiella centrum. Namnet kommer från Gloviken, en igenväxande, stinkande havsvik som fylldes ut i mitten av 1800-talet. Berghäll är Helsingfors klassiska arbetarstadsdel, som uppstod på 1860-talet i och med den snabba industrialiseringen bredvid industriområdet kring Sörnäs hamn. Den tidigare trähusstadsdelen förnyades snabbt, och många stenhus byggdes redan i början av 1900-talet.





1875 sammanträdde för första gången stadsfullmäktige. Nationalmuseum grundades 1893 genom en sammanslagning av de arkeologiska, historiska, numismatiska och etnologiska samlingarna som tidigare tillhört universitetet, studentnationerna och Finska Fornminnesföreningen.



Helsingfors växte under 1800-talet till att bli en storstad. År 1830 bodde 11 100, vid sekelskiftet 1900 bodde 93 600 i staden. Helsingfors snabba tillväxt i början av 1900-talet fick stadens ledning att inse att det inte finns tillräckligt med utrymme för den växande befolkningen och inkorporeringar av omkringliggande områden ägde rum.

På sommaren år 1891 invigdes Helsingfors första spårvagnar. De enkelspåriga rutterna var två och gick längs Östra Chausséen (nuvarande Tavastvägen) respektive Västra Chausséen (nuvarande Mannerheimvägen) och korsade varandra vid Esplanaden. I början av 1900-talet flyttade allt fler människor till Helsingfors för att söka arbete.



De flesta av dem var kvinnor och många arbetade som tjänstefolk, men industrialiseringen och den förändrade näringsstrukturen erbjöd dem även andra arbetsmöjligheter som självförsörjande kvinnor.

Helsingfors spårvägar är ett spårvägssystem i Helsingfors som drivs av Huvudstadsregionens Stadstrafik Ab.





De gamla trähusen ersattes kring sekelskiftet 1900 av stenhus. Nationalromantiken och jugendstilen fick ett stort genomslag i Helsingfors där hela stadsdelar byggdes i jugendstil. Jugenstilen återfinns i Skatudden, Ulrikasborg och Eira. Helsingfors centralstation av Eliel Saarinen och Nationalmuseum är exempel för det tidiga 1900-talets arkitekturideal. Helsingfors växte och fick 1911 en ny generalplan utformad av Bertel Jung som var stadens första stadsplanearkitekt. Även Eliel Saarinen utarbetade en stadsplan för ett Storhelsingfors. Den icke realiserade stadsplanen Pro Helsingfors gjorde Bertel Jung tillsammans med Saarinen år 1918. Den innehöll detaljerade uppskattningar om befolkningsutvecklingen och den växande trafiken.

I slutet av 1800-talet industrialiserades Helsingfors, bland annat Arabia porslinsfabrik. Bryggeriet Sinebrychoff grundades redan 1819 av Nikolaj Sinebrychoff vid Sandvikstorget.



Sandvikstorget i Helsingfors. I bakgrunden Tekniska högskolans före detta huvudbyggnad, numera Yrkeshögskolan Metropolia.

Vid finska inbördeskrigets början 1918 besattes Helsingfors den 28 januari av "de rödas" trupper och var därefter säte för de rödas regering. Mord och häktningar förekom i stor utsträckning. En tysk eskader nalkades 11 april Helsingfors farvatten, och då även tyska trupper började visa sig utanför befästningarna åt landsidan, lämnade sovjetryska flottan samma dag Helsingfors, varefter den tyska eskadern 12 april inlöpte i hamnen och landsatte trupper på Skatudden. Helsingfors intogs efter strider 12–13 april av tyskarna och överlämnades sedan åt "vita" finländska trupper.



Jägarbatalionen på Vasa torg i februari 1918. Styrkorna inspekteras av general Mannerheim.

Det finska inbördeskriget kom att utkämpas mot bakgrunden av ryska kejsardömets sammanbrott, den ryska revolutionen och det första världskriget.

Den 27 januari gav Mannerheim skyddskårerna order om att avväpna de ryska förbanden i Österbotten.



Striderna inleddes med ett rött anfall på bred front.

De rödas verksamhet innebar inte bara regelrätta krigshandlingar utan också mord. Det rörde sig om utrensningar av enstaka politiker som Antti Mikkola och olika ståndspersoner, till exempel fabriksdirektör Albert von Julin, lantbruksrådet Emil af Hällström på Olkkala herrgård med sonen Eljas, och Gösta Björkenheim, VD för Kymmene-bolaget, liksom alla bolagets 19 tjänstemän.

Denna terror, som hade förelöpare under storstrejken i november, inleddes samtidigt som striderna. Under de fem första dagarna mördades 88 personer (58 procent civila). Den 31 januari ägde massakern i Suinula rum, där 90 krigsfångar skulle arkebuseras, men av någon orsak dödade man endast 17 och sårade 25.

En del röda, framförallt äldre partiveteraner såsom Yrjö Mäkelin, protesterade mot terrorn. Sammanlagt publicerades 15 sådana artiklar i röda tidningar under krigstiden. I praktiken var kritikerna utsatta för press och stämplades fort som kontrarevolutionära.

Under mellankrigstiden fortsatte staden att växa och befäste sin position som den ledande finska staden. Bostadsbristen var svår och en ny bostadspolitik ledde fram till att nya bostadsområden i Tölö, Vallgård och Kottby byggdes. Bland byggnader som restes under mellankrigstiden hör Riksdagshuset (arkitekt: Johan Sigfrid Sirén) och Stockmanns varuhus. Glaspalatset, en av de mest framstående funkisbyggnaderna i staden, stod klart 1936. Under perioden 1910–30 var Främre Tölö stadens största byggnadsområde. Med sina höga hus längs de breda gatorna blev det ett enhetligt och fristående område, som tydligt avvek från den inrutade stadsplanen med regelbundna raka gator i gamla Estnäs.



Johan Sigfrid Sirén







Innan Stockmanns varuhus byggdes fanns en affärsbyggnad i två våningar och ett bostadshus i tre våningar i hörnet av Alexandersgatan och Mannerheimvägen. Bilden är tagen 1908.


CLARINS
CLARINS
GIORGIO ARMANI


TELEVISIO
TELEVISIONEN

Vinter- och fortsättningskrigen

När vinterkriget bröt ut blev staden beskjuten av sovjetiskt bombflyg. Den 25 juni 1941 bombade sovjetiska bombplan Helsingfors. Terrorbombningarna fortsatte under kriget och sedan även under fortsättningskriget. 1944 genomfördes februaribombardemangen då sovjetiskt flyg bombade Helsingfors under tre tillfällen: 6-7, 16-17 och 26-27 februari.

I jämförelse med andra europeiska städer blev staden inte lika hårt drabbad, vilket bl.a. berodde på att ryssarna inte hade tillgång till tillräckligt effektiva brandbomber. Helsingfors hade ett effektivt luftförsvar. Inte desto mindre var nöden oerhört svår vid krigsslutet, då förutom att en stor del av bostäderna var sönderbombade tvingades man även inhysa en stor mängd flyktingar från Karelen och Porkala.



Finländska soldater under vinterkriget. I krigets inledning var det krigsmateriella tillståndet i Finland bedrövligt, både vapen och kläder var det brist på.







Vita Döden - Den legendariske finske prickskytten Simo Häyhä sköt ihjäl minst 500 sovjetiska soldater.

De sovjetiska anfallen längs den långa finska östgränsen överraskade den finländska krigsledningen, som inte trodde det logistiskt var möjligt att operera med så stora förband som Sovjetunionen använde här. Finländska armén tvingades omdirigera förstärkningar som var på väg till Karelska näset till östgränse

Man hade högst väntat sig att ryssarna skulle rycka fram med regementen längs ödemarksvägarna, men de avancerade med armékårer. När försvaret väl samlat sig så visade sig att just underhållet till de sovjetiska förbanden var deras akilleshäl.

I striderna vid Suomussalmi hade den finländska skidbataljonen om 1 800 man mot sig ungefär 35 000–40 000 soldater försedda med stridsvagnar och artilleri.



Moskvafreden 1940

Den 7 mars 1940 anlände statsminister Ryti och en förhandlingsdelegation till Moskva. Finländarna blev tvungna att godta de sovjetiska kraven på bland annat Karelska näset, Viborg, Kexholm samt rätt att få arrendera Hangö udd. Fredsavtalet skrevs under den 12 mars och striderna upphörde den 13 mars klockan 11.00.

Vid fredsförhandlingarna befann sig Sovjetunionen i en situation där de kunde diktera villkoren relativt fritt, då Finlands resurser att föra krig nästan var uttömda. Moskvafreden började i Finland nästan omedelbart kallas för "mellanfreden".

Fredsvillkoren ansågs orättvisa och en revanschanda uppstod tämligen snabbt. I och med att Tyskland 1940 ockuperade Norge och Sovjetunionen samma år pressade Finland hårt så började Finland och Tyskland att närma sig varandra strategiskt. Denna utveckling ledde till fortsättningskriget.



Fortsättningskriget (finska: jatkosota, ryska: Советско-финская война 1941–1944: Sovetsko-finskaja vojna 1941–1944) utkämpades av Finland och Nazityskland mot Sovjetunionen mellan den 25 juni 1941 och den 19 september 1944 under andra världskriget.
Finland blev mer och mer tvunget att göra ett val mellan Tyskland och Sovjetunionen, och eftersom Tyskland i hemlighet planerade ett anfall mot Sovjetunionen var man i stort behov av finska land- och havsområden som stödområden inför anfallet.

Staden har efter andra världskriget fortsatt att växa. Helsingfors stad hade länge varit intresserad av att inkorporera flera små samhällen i stadens närhet. Helsingfors stad växte efter kriget genom att inkorporera Haga, Hoplax, Brändö och Åggelby samt stora delar av Helsinge kommun 1946. Stadens invånarantal ökades med 51 000 och markområdet blev fem gånger så stort. Västra Hertonäs hör till de första moderna förorterna i Helsingfors. Den började byggas i slutet av 1940-talet efter att området inkorporerats med Helsingfors år 1946.

Den första civilflygplatsen i Helsingfors, Malms flygplats, belägen på Tattarmossen i Helsinge kommun, blev färdig för trafik i december 1936. Finland fick en ny flygplats av internationell standard 1952 då flygplatsen i Sjöskog, numera Helsingfors-Vanda flygplats, öppnades för trafik. Olympiska sommarspelen 1952 hölls i Helsingfors mellan den 19 juli och den 3 augusti 1952.







År 1975 hölls Europeiska säkerhetskonferensen i Finlandiahuset i vilken statsöverhuvuden från 35 länder deltog.

1982 invigdes Helsingfors metro för att möjliggöra effektiva resor inom staden. Utöver detta har man behållit och utökat spårvägsnätet i staden. Helsingfors stad håller nu även på att färdigställa en ny stor hamnanläggning, Nordsjö hamn, som skall ersätta de centrala hamnanläggningarna 2008. 2009 blev en del av Vanda och Sibbo inkorporerade i Helsingfors stad.

Helsingfors låg från början i en helt svenskspråkig bygd men har genom inflyttning från övriga Finland lett till att även omgivningarna blivit finskspråkiga. Kring 1890 var för första gången andelen finskspråkiga större än de svensktalande i staden. År 2000 låg denna andel på 7,8 % svenskspråkiga, en andel man tror kommer fortsätta minska.



I februari år 2000 valdes Tarja Halonen till Finlands första kvinnliga president och omvaldes därefter i januari 2006. I år 2008 fick Martti Ahtisaari Nobels fredspris. Ahtisaari var Finlands president från 1994 till 2000. Sauli Niinistö var republiken Finlands tolfte president (från 2012 till 2024). Han tillträdde ämbetet den 1 mars 2012 och blev återvald i januari 2018.

Finlands säkerhetspolitiska omgivning förändrades i grunden till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina i februari 2022. Efter angreppet gjorde Finland en omvärdering av sin säkerhetspolitiska situation och ansökte om medlemskap i Nato. Finland blev full medlem av Nato den 4 april 2023